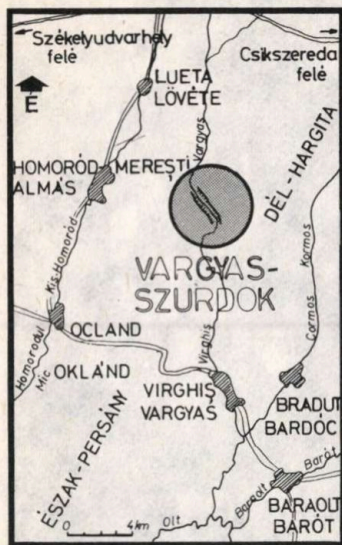

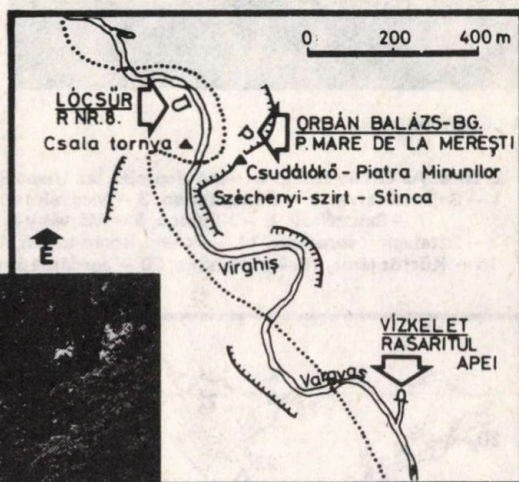
A homoródalmási barlang

„Az almási barlang és ennek nagyszerű szorosa ez, mely bizonynal egyike földrészünk legmegragadóbb pontjainak” írja Orbán Balázs 1868-ban megjelent A Székelyföld leírása című – napjainkban ismét reneszánszát élő – művében (ismertetése a FÉ/83/260. számában).

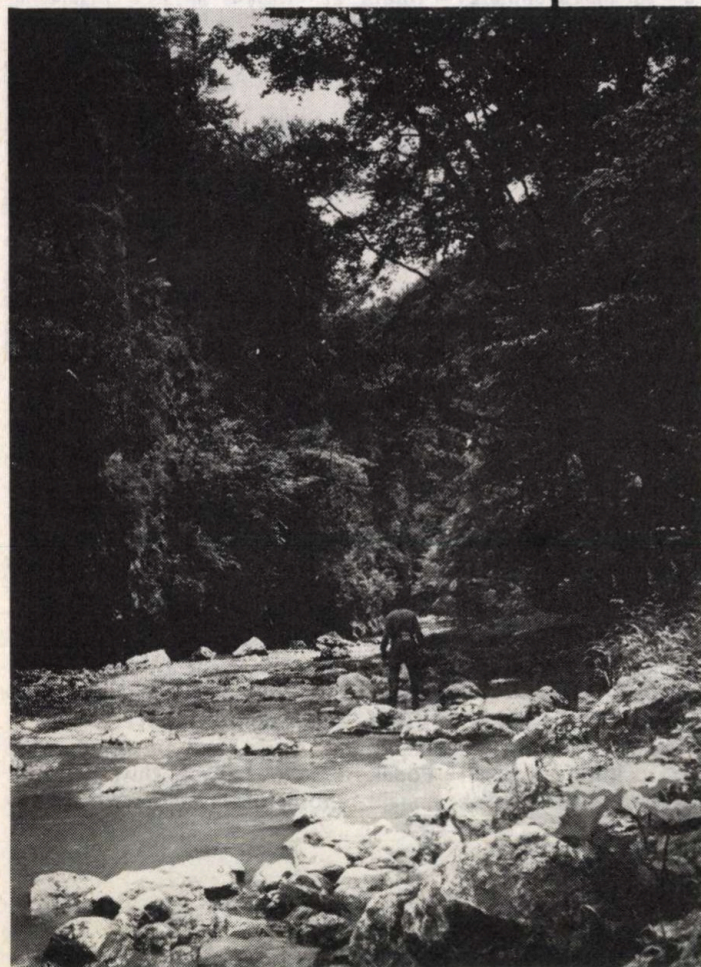

1/a. ábra. A Vargyas-szurdok környezete

1/b. ábra A barlang környezete

A Vargyas-szurdok

Az Orbán Balázs-barlang (Pestera Mare de la Meresti) a romániai Déli-Hargita és a Persány-hegység északi területének határán, Homoródalmás közelében található. A jura korú mészkőbe vágódott Vargyas-patak szurdok völgyében jött létre, kb. 600 m tengerszint feletti magasságban (1. ábra).

A barlang igen jól védhető, kedvező fekvésű, nagyméretű szája és a csatlakozó jelentős kiterjedésű termek és folyosók már a felső paleolitikumtól kezdve emberi lakhelyül szolgáltak. A barlangban végzett ásatások során a neolitikum, a rézkor, a bronzkor valamint a

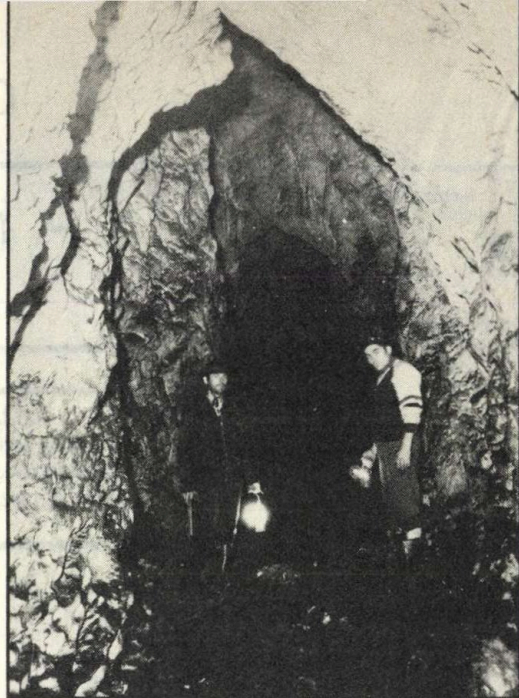
kora- és késő vaskor leletei kerültek elő, középkori kerámia- és éremleletek mellett.

A barlang köré mondavilág szövődik, amely a barlanghoz 1853-ban ellátogató Jókai Mór

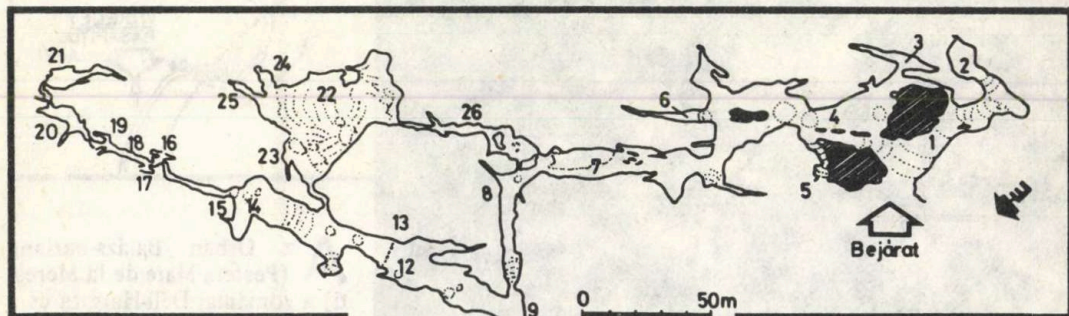
Útban
a Jordán-kút
felé

A Lócsúr bejárata

2. ábra. Az Orbán Balázs-barlang alaprajza (az Ursus Spelaeus Csoport 1978-as térképe alapján). Jelmagyarázat: 1 – Bejárat, 2 – Meleg-terem, 3 – Medvék terme, 4 – Ósemeri tanyák, 5 – Ablak, 6 – Nagy-diaklázis, 7 – Szuszékok, 8 – Kápolna, 9 – Márvány-terem, 10 – Guanós-terem, 11 – Új kijárat, 12 – Függőkő, 13 – Sztalagmit sorompó, 14 – Fekete István-terem, 15 – Sáros-lyuk, 16 – Csontos-kürtő, 17 – Medvetemető, 18 – Kürtős járat, 19 – Kutyalika, 20 – Jordán-kút terme, 21 – Torony, 22 – Nagy-terem, 23 – Ördög-lyuk, 24 – Pokol, 25 – Karzat, 26 – Benkő József-folyosó

figyelmét is felkeltette. Útyleleiben részletesen leírja ezeket, a barlangban elrejtett Dariusz kincsét elzáró vasajtóról; a barlangban élő „majomemberekről”; a csiki kutyáknak és kakasoknak tulajdonított titkos föld alatti hangokról; a székely nőről, „ki roppant pogácsával ijesztette el a megszálló tatárokat”. Orbán Balázs olyan mesét is lejegyzett, amely szerint a hammelni patkányfogó bűvös sípjával elcsalt százsz gyermekeket az almási barlang száján vezette a felszín-

re, belőlük lettek az erdélyi szászok.

A barlangban sok nevezetes személyiség, tudós megfordult, egyebek között a gyermek Apáczai Csere János és ifjabb Wesselényi Miklós. A századelő hazai kutatói közül Podek Ferenc és Strömpl Gábor, majd

a második világháború alatt Mottl Mária és Kessler Hubert végzett kutatásokat a barlangban, de publikált a barlangról a híres román barlangkutató professzor, Emil Racovița is.

A barlang járatainak és termeinek falai valóságos „vendégkönyvek”. A legrégebbi ismert felirat dátuma 1690, de napjaink látogatói is szaporítják (ma már elítélendő módon!) saját ezeket.

A barlang első térképét Fekete István, Udvarhelyszék „főmérője” jelenteti meg Ko-

lozsváron 1836-ban. Ezt építi be Orbán Balázs székelyföldi monográfiájába.

A szurdokvölgyet több irányból megközelíthetjük. Gépkocsival Vargyas felől (a Vargyas-patakot a Hideg-aszó-patak beömléséig követve) egy km-re megközelíthetjük. Jelzett turistautak is vezetnek a szurdokhoz; Vargyasról a piros háromszög, Homoródamásról a sárga pont jelzés. A szurdokban való közlekedést 13 épített híd könnyítette meg, ezeket az elmúlt évtizedben az árvizek elmosták. A szurdokvölgy teljes végigjárása ezért csak a nyári hónapokban javasolható.

A Vargyas-patak medréből meredek ösvényen, majd a barlangszáj alatti hajdani védőfal maradványai elé beépített vaslépcsőkön jutunk fel a patak szintje felett 18 m-rel, északi irányba nyíló 12 m széles, hat m magas barlangszájhoz (a barlang alaprajza a 2. ábrán látható). A nagy alapterületű bejárati termet szálkő pillérek

tagolják. A bejáratnál szemközti falon még a napfénytől megvilágítva a barlang alaprajzi térképét tanulmányozhatjuk. Közvetlen a bejárat mellett a barlangban 1978-ban szerencsétlenül járt Pál István barlangkutató emlékkeresztje áll. A bejárati teremnek különös hangulatot ad a bejárat előtti szurdok fáiak lombján átsűrődő és a terem falait borító mohán még jobban felerősödő zöldes fényhatás. A terem déli végfalán két kisebb terem nyílik, a sajátos mikroklímájú Meleg-terem és az északkelet-délnyugati törés mentén kialakult Medvék terme.

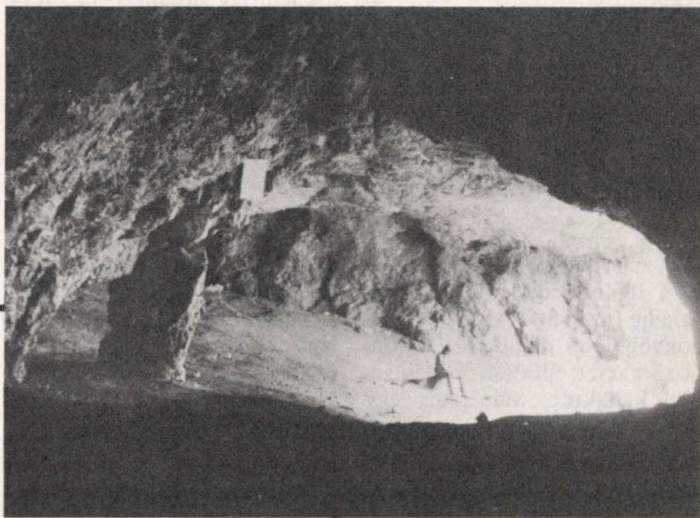
Hajdani ásátások kutatógödreit kerülgetve keleti irányban a magas járatszelvényű ún. Ösemeri tanyákba jutunk. Északnyugati irányban egy lejtős, kanyargós folyosó vezet a

barlang másik kijáratához, az Ablakhoz. Innen kitekintve igen szép kilátás nyílik a szurdokra.

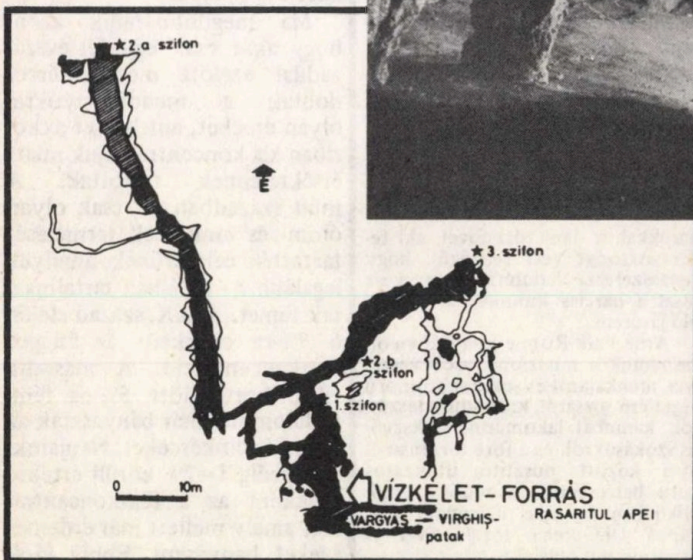
A főágba visszatérve kelet-északkeleti irányban folytatjuk utunkat. Hamarosan északi irányba fordulunk, egy nagy, hatalmas kőtömbökkel borított aljú, közel száz méter hosszú terembe jutunk. A terem végénél a barlang kétfelé ágazik. Az északkeleti irányban folytatódó járat a Benkő József-folyosón (Benkő József 1740–1814, történetíró, pap; a barlang első részletes leírását közölte 1774-ben) át, egyre csökkenő szelvényvel a barlang legnagyobb alapterületű (kb. 1500 m²) termébe, a Nagy-terembe vezet.

A másik járat az ún. Kápolnán át a Márvány-terembe vezet, amely egy északnyugat-délkeleti és egy északkelet-dél-

A Fekete István-terem
(Fotó: Havas-Szablyár)

3. ábra.
A Vízkelet forrásbarlangja

nyugati irányú törés mentén alakult ki. Az impozáns méretű terem alját hatalmas lehullott sziklatömbök borítják.

Innen északnyugati irányba, a guanóval (nagy foszfortartalmú denevérürülék) vastagon borított aljú Guanós-termen át egyre keskenyedő hasadékokon keresztül a barlang harmadik kijáratához jutunk, amelyet a hetvenes években tártak fel.

A Márvány-terembe visszatérve lejtőtörmeléken ereszkedünk le északkeleti irányba, majd a Függekőnek nevezett korróziós képződményt megkerülve a ma már csak romjaiban látható Sztalagmit sorompóhoz jutunk. A repedés mentén beszivárgott víz hatására képződött álló- és függőcseppkő „tükörkép” még így romjaiban is figyelemre méltó, mivel a barlang egyébként cseppkövekben szegény.

A nagyszelvényű járat a Fekete István-teremben széleseedik ki, ahonnan egy keskeny járaton át ismét eljuthatunk a Nagy-terembe.

A Fekete István-terem alját borító lehullott kőtömbök között átjutva egy – a korábnál lényegesen – kisebb szelvényű, fokozatosan elagyagosodó járatba jutva az ún. Jordán-kút érintésével hamarosan elérjük a végpontot.

A Nagy-terem alját borító törmelékben leásva a baróti barlangkutatók több kísérletet tettek az aktív (patakos) barlangág elérésére (Ördög-lyuk, Pokol), ezek azonban nem jártak eredménnyel.

Az Orbán Balázs-barlang jelenlegi össz hossza meghaladja az 1500 m-t. A szurdokvölgyben található, különböző karsztfejlődési fázisok során kialakult, valójában egy vízföldtani rendszert képező barlangok össz hossza megha-

ladja a négy kilométert. Ezek közül nevezetesebbek a Forrás-, a Hideg-, a Medve-, a Névtelen-, a Lócsúr- és a Kőcsúr-barlangok, valamint a lezárt 9. számú barlang.

A Vargyas-szurdok barlangjait és karsztjelenségeit kutató baróti Ursus Spelaeus barlangkutató csoport az elmúlt években megkezdte a jelenleg is aktív, patakos barlangok feltárását és feltérképezését. Ezek megismerésében a vízzel teljesen kitöltött járatrészek, az ún. szifonok okozzák a legnagyobb nehézséget. A szurdokvölgy egyik legnagyobb forrása – népi nevén Vízkelet – mögött feltárt forrásbarlangban kedvező időjárás esetén 80 m-t hatolhatunk be a vízzel telt járatokba, melyeknek végén egy mély szifon zárja el az utat.

A szurdokvölgy közvetlen környéke is bővelkedik látnivalókban, így érdemes felkeresni a Nagy- és Kis-Mál karsztfennsíkjaikat, a Kő-mező XI–XII. századi román stílusú kápolna-romját és a Tatársánc erődmaradványát.

A Vargyas-szurdok természeti értékeinek feltárása és megismerése – de egyben tudatos védelme is – talán hozzájárul Orbán Balázs múlt századi jóslatának valóra válásához: „... bizonyos világhírűvé válnak, hova az utazók ezrei fognak tódulni, hogy a természetnek csudás és nagyszerű műveleteit megbámulják”.

SZABLYÁR PÉTER

Ha beszélhetünk egyáltalában az „energiaválság hasznáról”, akkor ez abban áll, hogy a korábbi pazarlásnak véget vetett, megingatta a kimeríthetetlen bőségszaruba vetett hitet, felhívta a figyelmet az ásványi nyersanyagok reális értékére, s ami ugyancsak nem lényegtelen, világszerte új lelőhelyek felfedezésére sarkallta a kutatókat. E kutatások és feltárások eredménye csakhamar a tartalékok optimistább becsléséhez vezetett. Kérdés azonban, mennyire reálisak vagy mennyire szubjektívek e becslések? Hogy erre az alapkérdésre megnyugtató választ találjunk, azokat a természeti törvényeket kell feltárni, amelyeknek az ásványi nyersanyagok keletkezése, felhalmozódása köszönhető.

A természeti folyamatok különböző koncentrációjú és nagyságú ásványi nyersanyagtelepeket hoztak létre, amelyek a földkéreg különböző mélységeiben helyezkednek el. Az ásványi nyersanyagoknak az is kritériuma, hogy gazdaságosan lehessen bányászni és feldolgozni. A rentabilitás határértékei a történelmi időkben a technika fejlődésével változtak, s ez a változás évszázadunkban különösen felgyorsult.

Ma megdöbbenünk azon, hogy akár csak egy fél évszázaddal ezelőtt mennyi ércet dobtak a meddőhányókra, olyan érceket, amelyeket akkoriban kis koncentrációjuk miatt értéktelennek tartottak. A múlt században pl. csak olyan ólom- és cinkércet termelését tartották célszerűnek, amelyek legalább 8–10%-ban tartalmaztak fémeket. A XX. század elején 6–7%-ra csökkent az átlagos fémkoncentráció. A második világháború előtt 5%-os fém-tartalommal már bányászták az ólom- és cinkércet. Napjainkban pedig 1–2% körüli értékre csökkent az a fémkoncentráció, amely mellett már érdemes ezeket bányászni. Ebből kiol-

Arne Falk-Ronne:

Barátaim, a kannibálok

Gondolat Kiadó, Világjárók sorozat
Ára: 52 Ft

A dán néprajzkutató most Új-Guineába kalauzolja el olvasóit. Kötetében a szinte megközelíthetetlen magas hegyekben és a mocsaras tengerparton élő, a civilizációtól még alig érintett törzsek életéről ír. Több ízben életveszélyes kalandokba bocsátkozik, hogy az aszmatok, forék, danik és kukukukuk életét tanulmányozhassa. Így jut be a férfiházba, így ismerkedik meg Oba-

harokkal, a dani törzsfővel, aki fehér asszonyt vett feleségül, hogy visszaszerezze hatalmát, s így vesz részt a harcias kukukukuk emberölő járóerein.

Arne Falk-Ronne könyvében olvashatunk a misszionáriusok veszélyes munkájáról és sokszor szomorú véget érő sorsáról, krokodilvadászatról, kannibál lakomáról, szekszuális szokásokról, és a fore törzs asszonyai között pusztító titokzatos kuru betegségről. A tudós szerző, miközben izgalmas kalandokról ír, Pápua Új-Guinea történetével is megismerteti olvasóit.